

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 kwietnia 2007 r. w sprawie III AUa [...]

o prawo do renty w związku z chorobą zawodową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 kwietnia 2014 r.,

zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 18 grudnia 2013 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 18 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...], po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2013 r. sprawy ze skargi S. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 kwietnia 2007 r., w sprawie III AUa [...], o prawo do renty w związku z chorobą zawodową postanowił odrzucić skargę.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, że skarga podlega odrzuceniu, gdyż w istocie nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia. Jako podstawę

wznowienia postępowania S. P. wskazał wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący art. 114 ust. 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.). Warunkiem zaistnienia podstawy wskazanej w powołanym art. 401¹ k.p.c., jest aby przepis zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny stanowił podstawę rozstrzygnięcia w danej sprawie.

Sąd zauważył, że w sprawie III AUa [...] nie zostało sporządzone uzasadnienie wyroku z dnia 18 kwietnia 2007 r., oddalającego apelację, gdyż strony tego nie żądały. Natomiast z całokształtu akt sprawy wynika, że art. 114 ust. 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie był stosowany przez Sąd w przedmiotowej sprawie i nie stanowił podstawy jej rozstrzygnięcia. Orzekający w pierwszej instancji Sąd Okręgowy w R. nie oparł się na przepisie wymienionym w skardze o wznowienie postępowania. Podstawą wydanego orzeczenia był bowiem art. 6 ust. 1 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. nr 167, poz. 1322 ze zm.). Równocześnie wskazano, że decyzja organu rentowego z 5 kwietnia 2006 r., stanowiąca przedmiot oceny Sądu w tymże postępowaniu, oparta została na przepisach art. 6 ust. 1 oraz art. 16 ostatnio przywołanej ustawy. Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację w niniejszej sprawie, nie mógł więc orzekać na podstawie przepisu art. 114 ust. 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wskazywanego przez skarżącego jako podstawa wznowienia.

S. P. zaskarżył to postanowienie zażaleniem w całości. Wskazał, że „podstawę oparcia skargi na podstawie uzasadniającej żądanie wznowienia i ustawowych podstawach wznowienia” stanowi § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz.U. Nr 47, poz. 214 ze zm.); art. 73 i 80 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40,

poz. 267 ze zm.); art. 6 ust. 1 pkt 6 i art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych; art. 25 tej ustawy oraz art. 23-25 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

W uzasadnieniu podniesiono, że „skutkiem naruszenia przez organ rentowy przepisów prawa a w szczególności weryfikacji renty co do trwałości niezdolności do pracy i wydania decyzji okresowej było pozbawienie prawa do renty od dnia 1 marca 2006 r. Wymienione naruszenie zmuszało uprawnionego do złożenia nowego wniosku, który w postępowaniu przed organem rentowym i przed sądem jako organem odwoławczym był rozpoznany w kategoriach wniosku pierwszorzadowego (...). Apelacja do Sądu Apelacyjnego również zawierała zarzuty iż w toku postępowania nie uwzględniono skutków błędu organu rentowego i § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia z dnia 18 grudnia 2013 r. Sąd podaje, że uzasadnienie wyroku drugiej instancji nie zostało sporządzone, gdyż strony tego nie żądały. Natomiast z całokształtu akt sprawy wynika, że art. 114 ust 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie był stosowany przez Sąd w przedmiotowej sprawie i nie stanowił podstawy jej rozstrzygnięcia. Zdaniem skarżącego także uzasadnienie nie wydaje się możliwe do przyjęcia. W chwili rozpoznawania apelacji obowiązywał nowy przepis dodany do art. 114 ustawy emerytalnej w postaci ust. 1a, który obowiązywał od 1 lipca 2004 r. i rozszerzał przesłanki do wzruszenia prawomocnych decyzji rentowych, zaś praktyka organów rentowych (również orzeczeń Sądów) była interpretowana rozszerzająco. Dowodem takiego stanu rzeczy jest właśnie postępowanie wszystkich instancji w sprawie pozbawienia renty S. P.”.

Żalący wskazał, „że Sąd Apelacyjny w L. w postępowaniu apelacyjnym i wyroku sygn. akt AUa [...] /04 z dnia 2 marca 2005 r. oparł swoje rozstrzygnięcie o przepis § 29 cyt. rozporządzenia oraz wyroków Sądu Najwyższego (...) mimo obowiązywania art. 114 ust 1a ustawy emerytalnej. W literaturze wyrażono pogląd, że przepis art. 114 ust 1a może prowadzić do nieograniczonej wręcz możliwości weryfikacji świadczeń. Zauważono, że unormowanie to budzi uzasadnione

wątpliwości co do jego zgodności z przepisem art. 2 i art. 57 Konstytucji, w szczególności z zasadą ochrony praw nabytych, (zob. J. Kuźniar ponowne ustalenie praw do świadczeń emerytalno-rentowych, PiZS 2004 Nr 6, str. 27, str. 29, R. Babińska, Pojęcie i rodzaje błędu organu rentowego i odwoławczego, PiP 2005 z. 12 str. 60 51). Fakt ten przemawia, iż zasadne jest zażalenie i wniosek o uchylenie zaskarżonego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W stanie prawnym obowiązującym do dnia 7 marca 2012 r., zgodnie z art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, „prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość”, zgodnie zaś z ust. 1a tego artykułu, „przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości”. Przepis art. 114 ust. 1a został uznany za niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 (OTK-A 2012 nr 2, poz. 16, Dz.U. z 2012 r., poz. 251). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis utracił moc z dniem 8 marca 2012 r.

Skarżący twierdzi, że powyższy zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny przepis stanowił podstawę rozstrzygnięcia w sprawie, której wznowienia się domaga na podstawie art. 401¹ k.p.c., stosownie do którego, można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Wskazuje, że na podstawie uprzednio obowiązujących przepisów miał orzeczoną trwałą niezdolność do pracy. W istocie więc odebrano mu przyznane już wcześniej

prawo do renty na podstawie art. 114 ust. 1a o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stanowisko to nie jest trafne.

Paragraf 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa, w pierwotnym brzmieniu przewidywał, że nie wyznacza się terminów badań kontrolnych osób, których inwalidztwo trwa nieprzerwanie ponad 15 lat, licząc od daty powstania inwalidztwa. Przepis ten otrzymał z dniem 7 czerwca 1990 r. nowe, ustalone rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 25 maja 1990 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz.U. Nr 37, poz. 210), brzmienie: „nie wyznacza się terminów badań kontrolnych osób, których inwalidztwo trwa nieprzerwanie ponad 10 lat, licząc od daty powstania inwalidztwa, a w przypadku inwalidów, u których inwalidztwo powstało przed podjęciem zatrudnienia - licząc od daty pogorszenia stanu zdrowia, uprawniającego do przyznania świadczenia”.

Ustawa o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 r. (art. 169). Zgodnie zaś z art. 194 tej ustawy do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw i dekretu wymienionych w art. 195, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami tej ustawy. Tymczasem rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa utraciło moc - wskutek wyraźnej derogacji zawartej w § 14 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz.U. Nr 99, poz. 612) - już z dniem 1 września 1997 r., a zatem jeszcze przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Rozporządzenie z 1997 r. nie zawierało przepisu o

treści podobnej do treści przepisu § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 stycznia 2006 r., III UZP 2/05 (OSNP 2006 nr 11-12, poz. 187) Sąd Najwyższy stwierdził, że każda osoba mająca ustalone prawo do renty, w tym o charakterze trwałym, ma obowiązek poddania się badaniom lekarskim i nie może powoływać się na brak uprawnień organu rentowego do wezwania jej na badanie z tej przyczyny, że kiedyś w przeszłości ustalono u niej trwałą niezdolność do pracy. W jej uzasadnieniu zaś wyjaśnił, że w przypadku osób, którym badania kontrolne zostały wyznaczone przez organ rentowy przed dniem 1 września 1997 r., tj. pod rządami rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa, jak i osób, które w dniu wejścia w życie ustawy o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie miały wyznaczonych badań, stosuje się przepisy tej ustawy, tj. art. 101 pkt 1, art. 107, art. 126 i art. 134 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych.

W konsekwencji więc, jeśli decyzja organu rentowego odmawiająca prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy – wobec stwierdzenia braku tej niezdolności - wydana została po wejściu w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. od 1 stycznia 1998 r., to jej podstawę prawną nie mógł stanowić art. 114 ust. 1a tej ustawy, lecz art. 101 pkt 2 („Prawo do świadczeń ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa”), art. 107 („Prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie”) i art. 126 („Osoba, która złożyła wniosek o przyznanie świadczenia, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy, oraz osoba mająca ustalone prawo do takiego świadczenia jest zobowiązana, na żądanie organu rentowego, poddać się badaniom lekarskim oraz, na wniosek lekarza orzecznika lub na wniosek komisji lekarskiej, badaniom psychologicznym, jeżeli są

one niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń określonych ustawą”) w związku z art. 134 ust. 1 pkt 1 („Wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli osoba uprawniona do świadczeń nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu, bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego). Dotyczy to również rent z tytułu choroby zawodowej, bowiem stosownie do art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty rodzinnej i dodatku do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej z tytułu ubezpieczenia wypadkowego, do ustalenia wysokości tych świadczeń oraz ich wypłaty stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy. Tak więc decyzja odmawiająca prawa do renty z tytułu choroby zawodowej na dalszy okres to nie decyzja o ponownym ustaleniu prawa do renty, ale decyzja o ustaniu prawa do renty z uwagi na odpadnięcie jednego z jego warunków (art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zatem jedynie w kontekście tych przepisów sąd ubezpieczeń społecznych oceniał legalność zaskarżonej decyzji, a w konsekwencji wyrok Sądu drugiej instancji, w sprawie III AUa [...], nie został wydany na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Brak zaś ustawowej przesłanki wznowienia postępowania wskazanej w art. 401¹ k.p.c. uzasadniał odrzucenie skargi na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.